

Krúdy nagyapja soha nem engedett a '48-ból

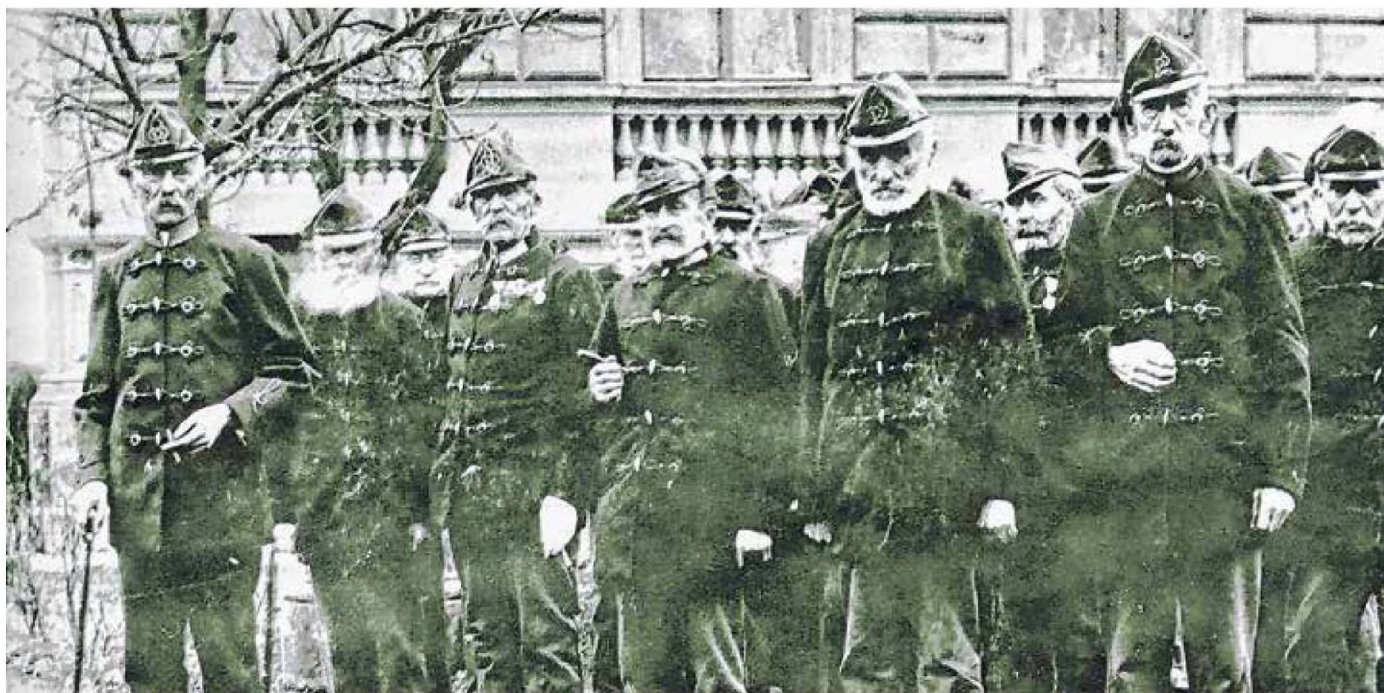
Éppen kétszáz éve született Krúdy Gyula 1848-as honvéd százados, az író nagyapja.

NYÍREGYHÁZA. A nyíregyházi születésű író, Krúdy Gyula (1878-1933) a XX. század elejének pesti bohém életének színes és érzéki ábrázolásairól vált ismertté. Nagyapja a nem kisebb hírnevet szerző Krúdy Gyula (1823-1913) 1848-as honvédtiszt volt, aki személyesen ismerte Kossuth Lajost, Görgey Artúrt és Klapka Györgyöt.

A Krúdy család Felvidékről került Nyíregyházára. Az első nyíregyházi Krúdy az író nagyapja volt, aki talán a legmélyebb hatással bírt az író személyiségének alakulására. 1823. december 27-én született a Nógrád vármegyei Szécsénykovácsiban Krúdy János földbirtokos, táblabíró, megyei várnagy és Virág Teréz első gyermekeként. Jogot végzett, és hatévi katonai szolgálat után ügyvédként kezdett dolgozni. 1848 elején Nógrád vármegye tiszteletbeli aljegyzőjévé nevezték ki.

Védte a komáromi várat

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc őt is magával ragadta, s már 1848 augusztusától önkéntes közhonvédként szolgált a Vas vármegyében alakult 7. (szombathelyi) honvéd gyalogzászlóaljban. Ezzel az alakulattal vívta meg első csatáját Pákozdtól és Suko-
ró között Josip Jelačić horvát bán seregével szemben, s a győzelem után, október 1-jén előléptették őrmesterré. A második csatájára október 30-án, Schwechatnál került sor, viszont a vereség miatt a magyar csapatoknak vissza kellett vonulniuk Pozsonyba. December 28-án Görgey Artúr vezérőrnagy, a fel-dunai hadsereg parancsnoka itt léptette elő hadnaggyá Krúdyt, aki ezt követően segédtisztként a sereg hadfelszerelési parancsnokságához került. A visszavonulás során 16 dereglyehajónyi ruhakészlettel Komárom várába küldték, ahol pár hét múlva

Krúdy Gyula nagyapja a Honvédmenház parancsnokaként (bal oldalt, elől)

FOTÓ: MAGYAR NEMZETI DIGITÁLIS ARCHÍVUM

- saját kérésére - a 18. honvéd gyalogzászlóaljhoz helyezték át. Miután 1848 decemberében megindult az osztrák támadás Magyarország ellen, alakulatát a komáromi vár védelmére hagyták hátra. Ramberg és Neustadter tábornokok ostromgyűrűvel vették körül a várost, míg Wrba altábornagy megadásra szólította fel a vár védőit, azonban a Török Ignác vezérőrnagy parancsnoksága alatt álló magyar katonák továbbra is kitartottak. A hónapok óta ostromlott Komáromot 1849. április 22-én a Damjanich János és Klapka György vezetésével érkező magyar sereg mentette fel.

A feladás ellen szókokolt

Krúdy Gyula ezután a 18. honvédzászlóaljjal folyamatosan a Csallóközben volt, és főhadnagyként az ottani hadműveletekben vett részt. Az orosz cári erők beavatkozása, valamint az 1849. júliusi második, illetve harmadik komáromi csaták után a zászlóalját ismét a komáromi vár védelmére hagyták hátra. Krúdy részt vett az 1849. augusztus 3-i kitörésben is, mely során a honvédek Almáson, Mocsán és Igmádon rátörték az elleneségre, és gazdag zsákmányt

szereztek: többek között 30 ágyút, 35 élelmiszer-szállító hajót, 800 sertést és 2600 szarvasmarhát - ezeken kívül 1000 hadifoglyot ejtettek. Ekkor Krúdyt századosként az újoncokból létrehozott 203. honvéd gyalogzászlóaljhoz helyezték át. Az augusztus 13-i világosi fegyverletétel után ismét ellenséges csapatok érkeztek Komárom alá, és követelték az erősség feltétel nélküli átadását. Ezt a Klapka György tábornok vezette haditanács visszautasította, és maga Krúdy is a vár feladásá ellen tartott szónoklatot. A komáromi várat végül 1849. október 3-án szabad elvonulás fejében átadták az osztrák-országi főerőknek.

Kicsapongó életmód

Krúdy Gyula a szabadságharc bukása után megnősült: 1850. május 25-én a Fejér vármegyei Isztiméren feleségül vette Radics József várpalotai fuvaros lányát, Radics Mária-t, akivel még Komáromban ismerkedett meg. Kezdetben Várpalotán éltek, majd rövid időre Szécsénybe költöztek. Az abszolutizmus időszakában feladatai közé tartozott a volt 1848-as honvédek körözése és letartóztatása is. Saját test-

vérét, Krúdy Kálmánt kellett volna elfognia elsősorban, aki a szabadságharc bukása után az Ipolyság erdőiben húzta meg magát, s onnan kitörve betyárok, szegénylegények módján csapott le az osztrák csendőrségre, fosztogatta az önkényuralomnak behódolt nagybirtokosokat. Alakja később a szegénylegényekről, betyárokról szóló novellák, történetek mintájául szolgált. Bár Krúdy Gyula kényszerűségből kiszolgálója volt az új rendnek, és hivatali esküt is tett, sohasem értett vele egyet. Az író nagyapja ugyanis soha „nem engedett a 48-ból”, a szabadságharc eszméi mellett élete végéig hűségesen kitartott. Nem volt túl hatékony a szökött honvédek üldözésében sem.

Ráadásul 1864-ben, egy díszbéd után politikai szökváltásba keveredett a jelenlévőkkel: kifogásolta, hogy a megjelent hivatalnokok illetlen módon viselkednek, és hivatalukhoz nem méltó tivornyázást folytatnak. Becske Lajos alispán fia, Becske Bálint megsértette Krúdyt, aki meglökte őt. A csetepatéban az alispánt, a főjegyzőt és több megyei hivatalnokot is megverték, Krúdyt pedig felfüggesztették, majd

elbocsátották hivatalából. 1865 elején Pestre költözött, majd Debrecenbe, ahol ügyvédi irodát nyitott, és a Debreceni Honvédegylet tagja lett. Az 1867-es kiegyezés után Szabolcs vármegye főügyészévé választották meg, és a megye akkori székhelyére, Nagykállóra került a családjával. Hamarosan megvált hivatali állásától, és Nyíregyházán lett ügyvéd, s az 1848-as hagyományok szószólójává vált. Kicsapongó élete miatt megromlott a kapcsolata a feleségével, 1875-ben Radics Mária elvált tőle. Krúdy ekkor otthagyta feleségét és a családját, elköltözött a Kállói utcai kúriából, és Humik Karolinával, a házvezetőjével kezdett új életet. Ettől függetlenül nem szakított meg minden kapcsolatot családjával sem. Radics Mária azonban később visszatért Várpalotára, ahol fokozatosan eladósodott.

Feszültségek a menházban

Krúdy 1890-ben a Szabolcs-megyei Honvédegylet elnöke lett, majd 1905 és 1909 között ő volt az idős, egykori '48-as honvédeknek otthont adó budapesti Honvédmenház utolsó parancsnoka. Az új beosztásában azonban hamarosan megromlott a viszonya a

menházat felügyelő bizottsággal. A menház lakói is gyakran panaszkodtak Krúdyra, az egyik jegyzőkönyv talányosan „illetéktelen női beavatkozással” magyarázta a parancsnok magatartását, ugyanis élet-társát, Humik Karolinát bízta meg a menház konyhájának irányításával. A feszültségeket elsősorban az okozta, hogy a menház lakói gyakran panaszkodtak az élelmezés miatt. Végül 1909-ben Jekelfalussy Lajos honvédelmi miniszter javaslatára Krúdy nyugdíjazása mellett döntöttek.

Botrány a temetésén

Az idős Krúdy nem sokkal a 90. születésnapja előtt, 1913. augusztus 8-án hunyt el Nyíregyházán, a Kiss Ernő utca 34. számú házában. Temetésére két nappal később került sor, amely városszerte nagy botrányt okozott.

A szertartás délután öt órára volt kitűzve, azonban a pap még negyed hat után sem volt jelen, ezért Krúdy özvegye érte küldött. A küldönc azzal az üzenettel tért vissza, hogy amíg a plébánosnak a gyászbeszédért járó 36 koronát el nem küldik, nem jön el a temetésre. A Krúdy család nagy szegénységben élt ekkoriban, a temetést is csak közadakozásból tudták megszervezni. Krúdy özvegye elküldte a pénzt, így a pap háromnegyed hatkor megérkezett. Amikor azonban a halott beszenteléséről esett szó, a pap kijelentette, hogy ezért külön 29 korona jár neki. Miután az özvegy nem tudta ezt kifizetni, a férjét beszentelés nélkül temették el. Az elhunyt szabadsághős egykor Nyíregyháza város képviselő-testületi s Szabolcs vármegye bizottsági tagja volt, mégsem képviseltette magát a temetésén sem a vármegye, sem a város, még az ügyvédi karból sem kísérte el senki az utolsó útjára. Különös az is, hogy a budapesti Honvédmenház sem gondoskodott volt parancsnokának eltemetéséről, s így történt, hogy az 1848-as hőst nem részesítették az őt megillető végső tisztetségben.

DR. HOLMÁR ZOLTÁN TÖRTÉNÉSZ